Rättsfallssamlingen

TRIBUNALENS DOM (första avdelningen)

den 3 maj 2018 *

”Skiljedomsklausul – Sjunde ramprogrammet för verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration (2007–2013) och ramprogrammet för forskning och innovation ’Horisont 2020’ – Inställda betalningar och uppsägning av bidragsavtal till följd av en finansiell revision – Yrkande om betalning av de belopp kommissionen är skyldig inom ramen för fullgörandet av bidragsavtal – Utomobligatoriskt skadeståndsansvar”

I mål T-48/16,

Sigma Orionis SA, Valbonne (Frankrike), företrätt av advokaterna S. Orlandi och T. Martin,

sökande,

mot

Europeiska kommissionen, företrädd av F. Dintilhac och M. Siekierzyńska, båda i egenskap av ombud,

svarande,

angående en talan enligt dels artikel 272 FEUF med yrkande om att kommissionen ska förpliktas att betala sökanden de utestående belopp som kommission är skyldig enligt de avtal som ingåtts inom ramen för sjunde ramprogrammet för verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration (2007–2013) och ramprogrammet för forskning och innovation ”Horisont 2020”, dels artikel 268 FEUF med yrkande om ersättning för den skada som sökanden påstår sig ha lidit till följd av kommissionens åsidosättande av sina skyldigheter,

meddelar

TRIBUNALEN (första avdelningen),

sammansatt av ordföranden I. Pelikánová samt domarna P. Nihoul (referent) och J. Svenningsen,

justitiesekreterare: M. Marescaux,

efter den skriftliga delen av förfarandet och förhandlingen den 27 juni 2017,

följande

* Rättegångsspråk: franska.

Dom

Bakgrund till tvisten

1 Sökanden, Sigma Orionis SA (nedan kallat Sigma Orionis), är ett bolag bildat enligt fransk rätt. Dess verksamhet består i att sprida och meddela resultat av EU-projekt på teknik- och informationsområdet.

2 Sigma Orionis har ingått 36 bidragsavtal med kommissionen inom ramen för det sjunde ramprogrammet för verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration (2007–2013) (nedan kallat sjunde ramprogrammet), som inrättades genom Europaparlamentets och rådets beslut nr 1982/2006/EG av den 18 december 2006 om Europeiska gemenskapens sjunde ramprogram för verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration (2007–2013) (EUT L 412, 2006, s. 1).

3 Samma parter har också ingått åtta bidragsavtal inom ramen för ramprogrammet för forskning och innovation ”Horisont 2020” (nedan kallat Horisont 2020), som inrättades genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1291/2013 av den 11 december 2013 om inrättande av Horisont 2020 – ramprogrammet för forskning och innovation (2014–2020) och om upphävande av beslut nr 1982/2006/EG (EUT L 347, 2013, s. 104).

Olafs utredning

4 Den 24 januari 2014 inledde Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) en utredning av Sigma Orionis beträffande anklagelser om manipulerade tidrapporter och alltför höga timlöner i samband med projekt inom sjunde ramprogrammet.

5 Utredningen grundades på artikel 3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 883/2013 av den 11 september 2013 om utredningar som utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1073/1999 och rådets förordning (Euratom) nr 1074/1999 (EUT L 248, 2013, s. 1).

6 Den 14 april 2014 meddelade Olaf Sigma Orionis att en utredning hade inletts mot bolaget. I samband med detta uppmanades bolaget att överlämna en rad handlingar. Dessutom insamlades vittnesmål från bolagets tidigare anställda.

7 Det insamlade materialet övertygade Olaf om att det var nödvändigt att utföra en kontroll på plats enligt artikel 5 i rådets förordning (Euratom, EG) nr 2185/96 av den 11 november 1996 om de kontroller och inspektioner på platsen som kommissionen utför för att skydda Europeiska gemenskapernas finansiella intressen mot bedrägerier och andra oegentligheter (EUT L 292, 1996, s. 2).

8 Genom skrivelse av den 14 november 2014 informerade Olaf åklagaren i Grasse (Frankrike) om att den avsåg att utföra kontroller och inspektioner på Sigma Orionis huvudkontor. Olaf bad dessutom de franska myndigheterna om all nödvändig handräckning, inbegripet antagandet av säkerhetsåtgärder enligt nationell rätt för att skydda bevisen.

9 Den 2–5 december 2014 utförde Olaf sådana kontroller och inspektioner på plats. Utredarna samlade in dokument och uppgifter. De förhörde två berörda personer och fem vittnen i närvaro av Sigma Orionis advokat.

10 Den 28 april 2015 gav Olaf två berörda personer möjlighet att redogöra för sina synpunkter om de sakomständigheter de berörs av.

11 Därefter överlämnade Olaf sin slutrapport till kommissionen. I rapporten rekommenderade Olaf kommissionen att återkräva 1 545 759 euro och överväga att besluta om administrativa sanktioner i den mening som avses i artikel 109 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 966/2012 av den 25 oktober 2012 om finansiella regler för unionens allmänna budget och om upphävande av rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002 (EUT L 298, 2012, s. 1).

Åtgärder från kommissionens sida

12 Genom skrivelse av den 7 oktober 2015 meddelade kommissionen Sigma Orionis att den hade för avsikt att påföra bolaget en administrativ sanktion som innebar att bolaget skulle uteslutas från deltagande i upphandlingar och inte beviljas stöd från Europeiska unionen under en period av fem år, att betalningarna skulle ställas in för 15 projekt inom sjunde ramprogrammet och fem projekt som ingåtts inom ramen för Horisont 2020, att bolagets deltagande i tolv projekt inom sjunde ramprogrammet och alla projekt som ingåtts inom ramen för Horisont 2020 skulle avslutas och att bolagets deltagande i sex bidragsavtal som ingåtts inom ramen för Horisont 2020 skulle avslutas.

13 I samma skrivelse uppmanades Sigma Orionis att inkomma med synpunkter på de planerade åtgärderna.

14 I sitt svar, genom skrivelse av den 28 oktober 2015, bestred Sigma Orionis Olafs rapport. Bolaget hävdade att Olaf inte hade funnit något bevis på bedrägeri. I skrivelsen uppgav bolaget även att Olafs slutsatser var felaktiga och oproportionella.

15 Efter denna skriftväxling meddelade kommissionen att den hade sagt upp tre uppsättningar avtal med Sigma Orionis och ställt in betalningarna för vissa av dessa.

16 Den första uppsättningen avtal bestod av två bidragsavtal som ingåtts inom ramen för sjunde ramprogrammet, nämligen avtal nummer 612451 – CRe-AM och avtal nummer 610947 – RAPP. Genom skrivelse av den 1 december 2015 beslutade kommissionen att ställa in nuvarande och kommande betalningar och att säga upp Sigma Orionis deltagande i dessa två avtal. Genom skrivelse av den 21 december 2015 ingav Sigma Orionis ett klagomål till kommittén Redress II, en besvärskommitté som inrättats vid kommissionen med stöd av punkt 5.3 i bilagan till kommissionens beslut 2011/161/EU av den 28 februari 2011 om ändring av beslut K(2008) 4617 beträffande regler för inlämning av förslag och för förfaranden för bedömning, urval och beviljande avseende indirekta åtgärder inom Europeiska gemenskapens sjunde ramprogram för verksamhet inom området forskning, teknisk utveckling och demonstration (2007–2013) och sjunde ramprogrammet för Europeiska atomenergigemenskapens (Euratom) verksamhet inom området forskning och utbildning på kärnenergiområdet (2007–2011) (EUT L 75, 2011, s. 1). Den 29 januari 2016 avslog Redress II-kommittén klagomålet. Kommittén konstaterade att kommissionen vid förfarandena för betalningsinställelse, förhandsinformation och avslutandet av Sigma Orionis deltagande hade iakttagit gällande principer och regler. Med anledning av Redress II-kommitténs avslag av klagomålet fastställde kommissionen i skrivelse av den 2 februari 2016 sitt beslut att avsluta Sigma Orionis deltagande i dessa två avtal.

17 Den andra uppsättningen avtal rör avtalen nummer 609154 – Performer och avtal nummer 314671 – Resilient, vilka också har ingåtts inom ramen för sjunde ramprogrammet. För dessa avtal meddelades att betalningarna hade ställts in och att Sigma Orionis deltagande avslutats den 26 respektive den 28 januari 2016.

18 Den tredje uppsättningen avtal rör projekt inom Horisont 2020 och, inom denna ram, avtal nummer 645775 – Dragon Star Plus. Den 27 januari 2016 meddelade kommissionen projektsamordnaren att den hade beslutat att säga upp Sigma Orionis deltagande.

Nationellt förfarande

19 Efter det att Olaf hade överlämnat sin rapport till kommissionen översändes rapporten även till de franska myndigheterna tillsammans med en rekommendation om att dessa skulle inleda ett straffrättsligt förfarande på nationell nivå beträffande de fastställda beteendena, grundat på fransk rätt, såvitt dessa beteenden omfattades av fransk rätt.

20 Med anledning av detta meddelande begärde Procureur de la République de Grasse (den allmänna åklagaren i Grasse) den 10 april 2015 att en förundersökning om bedrägeri skulle inledas mot X för de handlingar till skada för unionen som begåtts under perioden 14 november 2011–10 april 2015. Den 15 oktober 2015 inleddes en förundersökning om bedrägeri mot Sigma Orionis, dess chef och två ledande befattningshavare.

21 Målet anhängiggjordes vid Chambre de l'instruction de la cour d'appel d'Aix-en-Provence (förundersökningsavdelningen vid appellationsdomstolen i Aix-en-Provence, Frankrike, nedan kallad förundersökningsavdelningen), som meddelade ett avgörande den 17 december 2015. I detta ogiltigförklarades den bevisning som de franska myndigheterna hade använt i det straffrättsliga förfarandet mot Sigma Orionis. Enligt nämnda domstol hade denna bevisning samlats in i strid med diverse förfarandemässiga garantier avsedda att skydda bolagets rätt till försvar. Bland den ogiltigförklarade bevisningen fanns den slutrapport som Olaf hade överlämnat till de franska myndigheterna.

22 Genom dom av den 19 februari 2016 inledde Tribunal de commerce de Grasse (handelsdomstolen i Grasse) ett insolvensförfarande mot Sigma Orionis och utsåg en konkursförvaltare.

23 Genom beslut av den 27 april 2016 meddelade samma domstol att Sigma Orionis hade försatts i konkurs.

24 Den 4 maj 2016 framställde kommissionen fordringar i Sigma Orionis konkurs avseende de belopp som kommissionen ansåg att bolaget var skyldigt för alla bidragsavtal som hade sagts upp. Sigma Orionis bestred dessa fordringar, som totalt uppgick till 2 639 815,4 euro.

25 I två beslut av den 8 september 2017 avvisade Tribunal de commerce de Grasse (handelsdomstolen i Grasse) de krav fordringar som kommissionen hade framställt mot Sigma Orionis med motiveringen att Olafs utredning, som låg till grund för kommissionens bedömning att de aktuella ersättningarna inte skulle ha utbetalats till bolaget, hade ogiltigförklarats i förundersökningsavdelningens avgörande av den 17 december 2015.

Förfarandet och parternas yrkanden

26 Sigma Orionis har väckt förevarande talan genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 2 februari 2016.

27 Genom särskild handling som inkom till tribunalens kansli samma dag ingav Sigma Orionis en ansökan om interimistiska åtgärder.

28 Genom skrivelse av den 30 september 2016, som inkom till tribunalens kansli den 3 oktober 2016, bemyndigade den konkursförvaltare som utsetts av Tribunal de commerce de Grasse (handelsdomstolen i Grasse) Sigma Orionis advokat att fortsätta förfarandet vid tribunalen.

29 Genom beslut av den 25 augusti 2017, Sigma Orionis/kommissionen (T-48/16 R, ej publicerat, EU:T:2017:585) avslog tribunalens ordförande denna begäran och förordnade att beslut om rättegångskostnader skulle meddelas senare.

30 På grundval av referentens rapport beslutade tribunalen (första avdelningen) att inleda den muntliga delen av förfarandet.

31 Parterna utvecklade sin talan och svarade på tribunalens frågor vid förhandlingen den 27 juni 2017.

32 Den muntliga delen av förfarandet avslutades den 27 juni 20175.

33 Den 25 oktober 2017 beslutade tribunalen att återuppta den muntliga delen av förfarandet med tillämpning av artikel 113 i tribunalens rättegångsregler.

34 Genom beslut av den 25 oktober 2017 beslutade ordföranden på tribunalens första avdelning att till handlingarna i målet föra de två ovan i punkt 25 nämnda besluten från Tribunal de commerce de Grasse (handelsdomstolen i Grasse) av den 8 september 2017 samt en bilaga. Sigma Orionis översände dessa handlingar till tribunalen den 22 september 2017.

35 I enlighet med artikel 85.4 i tribunalens rättegångsregler har tribunalen gett parterna möjlighet att yttra sig över dessa handlingar, vilket de gjort inom den föreskrivna fristen.

36 Genom beslut av den 17 november 2017 avslutade tribunalen på nytt den muntliga delen av förfarandet och inledde sina överläggningar.

37 Sigma Orionis har yrkat att tribunalen

– ska fastställa att kommissionen har åsidosatt sina avtalsförpliktelser enligt bidragsavtalen inom ramen för sjunde ramprogrammet och Horisont 2020 genom att på grundval av en olagligen utarbetad utredningsrapport från Olaf ställa in samtliga utbetalningar till Sigma Orionis av upplupna belopp,

– ska fastställa att kommissionen har åsidosatt sina avtalsförpliktelser enligt bidragsavtalen inom ramen för sjunde ramprogrammet och Horisont 2020 genom att på grundval av en olagligen utarbetad utredningsrapport från Olaf säga upp dessa avtal,

– som en följd av detta ska förplikta kommissionen att utbetala de belopp som den är skyldig Sigma Orionis enligt bidragsavtalen inom ramen för sjunde ramprogrammet, nämligen 607 404,49 euro, jämte dröjsmålsränta enligt artikel II.5.5, som beräknas från och med den dag då de aktuella beloppen förföll till betalning och uppgår till den räntesats som fastställts av Europeiska centralbanken (ECB) för huvudsakliga refinansieringstransaktioner ökad med 3,5 procentenheter,

– som en följd av detta ska förplikta kommissionen att utbetala de belopp som den är skyldig Sigma Orionis enligt bidragsavtalen inom ramen för Horisont 2020, nämligen 226 688,68 euro, jämte dröjsmålsränta enligt artikel II.21.11.1, som beräknas från och med den dag då de aktuella beloppen förföll till betalning och uppgår till den räntesats som fastställts av ECB för huvudsakliga refinansieringstransaktioner ökad med 3,5 procentenheter,

– som en följd av detta ska förplikta kommissionen att betala ett utomobligatoriskt skadestånd jämte ränta till ett beräknat belopp av 1 500 000 euro,

– som en följd av detta ska förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna,

– i andra hand ska förordna att en expert utses för att fastställa de belopp som obestridligen ska utbetalas till Sigma Orionis enligt bidragsavtalen.

38 Kommissionen har yrkat att tribunalen ska

– avvisa talan eller, i vart fall, ogilla den,

– förplikta Sigma Orionis att ersätta rättegångskostnaderna.

Rättslig bedömning

Talan om åsidosättande av avtalsförpliktelser

39 Till stöd för sina fyra första yrkanden och sitt sjunde yrkande har Sigma Orionis anfört att kommissionen har ställt in betalningarna och sagt upp de aktuella avtalen (nedan kallade de omtvistade åtgärderna) i strid med avtalsbestämmelserna.

Tribunalens behörighet

40 Inledningsvis är det nödvändigt att fastställa huruvida tribunalen är behörig att avgöra den tvist som anhängiggjorts vid den.

41 Tribunalen erinrar om – vilket även Sigma Orionis, utan att motsägas av kommissionen, har gjort – att enligt artikel 272 FEUF jämförd med artikel 256 FEUF är tribunalen behörig att träffa avgöranden med stöd av en skiljedomsklausul i ett privaträttsligt avtal, som ingåtts av unionen eller för dess räkning.

42 I förevarande mål ingår en sådan klausul i artikel 9 i de avtal som ingåtts inom ramen för sjunde ramprogrammet och i artikel 57 i de avtal som ingåtts inom ramen för Horisont 2020.

43 Det är ostridigt mellan parterna att tribunalen mot denna bakgrund ska anses behörig att pröva Sigma Orionis talan om att kommissionen har åsidosatt sina avtalsförpliktelser.

Tillämplig rätt

44 Sigma Orionis har väckt talan vid tribunalen med stöd av artikel 272 FEUF och i enlighet med de skiljedomsklausuler som ingår i de bidragsavtal som ingåtts inom ramen för sjunde ramprogrammet och Horisont 2020, och föremålet för förevarande tvist är därför inte huruvida ett beslut som kommissionen har antagit och det administrativa förfarande som ledde fram till det beslutet är lagligt, utan avgörandet av en avtalsrättslig tvist som uppstått mellan två parter, varvid hänsyn måste tas till den lag som är tillämplig på dessa avtal (se, för ett liknande resonemang, dom av den 12 juli 2016, kommissionen/Thales développement et coopération, T-326/13, ej publicerad, EU:T:2016:403, punkt 73).

45 Enligt artikel 9 i de avtal som ingåtts inom ramen för sjunde ramprogrammet gäller, i följande ordningsföljd, avtalsbestämmelserna, de gemenskaps- och unionsrättsakter som rör det forskningsprogram som har lett till avtalen, budgetförordningen för unionens allmänna budget, andra relevanta gemenskaps- och unionsbestämmelser och slutligen, i andra hand, belgisk rätt. Samma sak föreskrivs, i huvudsak, i artikel 57 i de avtal som ingåtts inom ramen för Horisont 2020, enligt vilka dessa avtal regleras av tillämplig unionsrätt och i andra hand av belgisk rätt. Eftersom tillämpningen

av budgetförordningen för unionens allmänna budget inte bestritts, följer av dessa bestämmelser att tillämpliga bestämmelser på förevarande tvist, såvitt de är relevanta, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, är bestämmelserna i gemenskaps- eller unionsrätten, och subsidiärt bestämmelserna i belgisk rätt.

Huruvida talan kan tas upp till sakprövning

– Huruvida det föreligger ett berättigat intresse av att få saken prövad

46 Kommissionen har påpekat att när talan väcktes hade den endast sagt upp ett bidragsavtal med Sigma Orionis.

47 Tribunalen erinrar om att enligt fast rättspraxis ska en sökande som vill få en talan prövad visa att det föreligger ett berättigat intresse av att få saken prövad när talan väcks (dom av den 26 februari 2015, Planet/kommissionen, C-564/13 P, EU:C:2015:124, punkt 31).

48 Kommissionen har inte formellt åberopat att talan ska avvisas på grund av att Sigma Orionis saknar ett berättigat intresse av att få saken prövad, men enligt fast rättspraxis utgör detta inte hinder för att tribunalen ex officio prövar huruvida talan kan tas upp till sakprövning och i förekommande fall avvisar talan på grund av att den omständigheten att det saknas ett berättigat intresse av att få saken prövad utgör ett rättegångshinder som inte kan avhjälpas (se beslut av den 4 december 2014, Talanton/kommissionen, T-165/13, ej publicerad, EU:T:2014:1027, punkt 69 och där angiven rättspraxis).

49 I sina skrivelser har Sigma Orionis räknat samman de utestående belopp som, enligt bolaget självt, ska betalas ut till bolaget inom ramen för de 22 avtal som ingåtts med kommissionen inom ramen för sjunde ramprogrammet och Horisont 2020.

50 När ansökan ingavs hade Sigma Orionis deltagande i ett av avtalen inom ramen för Horisont 2020 och i fyra av avtalen inom ramen för sjunde ramprogrammet sagts upp. Det avtal som hade sagts upp inom ramen för Horisont 2020 var avtal nummer 645775 – Dragon Star Plus. De avtal som hade sagts upp inom ramen för sjunde ramprogrammet var avtal nummer 610947 – RAPP, avtal nummer 612451 – CRe-AM, avtal nummer 609154 – Performer och avtal nummer 314671 – Resilient.

51 Vad gäller dessa fem avtal hade kommissionen redan fattat ett beslut när ansökan ingavs, av vilket följer att Sigma Orionis vad gäller dessa avtal hade det berättigade intresse av att få saken prövad som krävs enligt rättspraxis när bolaget ingav sin ansökan.

52 Det förhåller sig annorlunda med de övriga 17 avtal som ingåtts inom ramen för sjunde ramprogrammet och Horisont 2020, beträffande vilka kommissionen ännu inte hade fattat något beslut när ansökan ingavs. För dessa avtal saknades ett berättigat intresse av att få saken prövad den dag ansökan gavs in och talan ska därför avvisas i denna del i enlighet med domstolens ovan i punkt 47 nämnda praxis.

– Huruvida det föreligger rättegångshinder på grund av att kravet på klar och precis framställning i ansökan inte är uppfyllt

53 Kommissionen anser att ansökan inte uppfyller de krav på klar och precis framställning som anges i artikel 76 d i tribunalens rättegångsregler, eftersom Sigma Orionis grundar sin argumentation på åsidosättande av oidentifierade nationella bestämmelser.

54 Tribunalen påpekar att en ansökan enligt artikel 76 d i rättegångsreglerna ska innehålla uppgift om saken i målet samt en kortfattad framställning av de grunder som åberopas. Dessa uppgifter ska vara så klara och precisa att svaranden kan förbereda sitt försvar och för att unionsdomstolarna ska kunna utföra sin prövning (dom av den 15 september 2016, European Dynamics Luxembourg och Evropaïki Dynamiki/EIT, T-481/14, ej publicerad, EU:T:2016:498, punkt 460).

55 I förevarande mål framgår det av ansökan att saken i målet är bestridandet av de omtvistade åtgärder som kommissionen har vidtagit. De grunder som Sigma Orionis har anfört till stöd för sin talan är att kommissionen har åsidosatt sina avtalsförpliktelser på grund av att de omtvistade åtgärderna åsidosätter rättskraften i förundersökningsavdelningens avgörande (den första grunden), att den rapport från Olaf som kommissionen har grundat sina åtgärder på har upprättats med hjälp av bevisning som strider mot nationell rätt (den andra grunden) och unionsrätten (den tredje grunden), att kommissionen inte kunde ställa in betalningarna för och säga upp avtal inom ramen för Horisont 2020 på grundval av kontroller och inspektioner avseende avtal inom ramen för sjunde ramprogrammet (den fjärde grunden), och att kommissionen genom att vidta de omtvistade åtgärderna har åsidosatt proportionalitetsprincipen (den femte grunden).

56 Tribunalen påpekar dessutom att kommissionen, med beaktande av de argument som kommissionen anfört i sitt svaromål och i sin duplik, uppenbarligen kunde förstå den kritik som Sigma Orionis riktat mot den.

57 Under dessa omständigheter måste de villkor för sakprövning som uppställs i rättegångsreglerna anses uppfyllda och det rättegångshinder som kommissionen har åberopat avvisas.

Det första och det andra yrkandet

58 Sigma Orionis två första yrkanden, avseende inställningen av betalningarna för, och uppsägningen av, avtalen inom ramen för sjunde ramprogrammet och Horisont 2020, ska behandlas tillsammans.

59 Till stöd för dessa yrkanden har Sigma Orionis anfört fem grunder. Som första grund har bolaget gjort gällande att Olafs rapport inte kunde läggas till grund för de omtvistade åtgärderna, eftersom den har ogiltigförklarats av förundersökningsavdelningen. Enligt den andra grunden strider de omtvistade åtgärderna mot de berörda avtalen eftersom de grundas på en rapport som upprättats med hjälp av bevisning som har samlats in i strid med nationell rätt. Såvitt avser den tredje grunden har bolaget gjort gällande att dessa åtgärder även strider mot avtalen eftersom bevisningen samlades in i strid med Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Bolaget har som fjärde grund gjort gällande att kommissionen, till skillnad från vad den faktiskt gjorde, inte kunde grunda inställningen av betalningarna för, och uppsägningen av, avtalen inom ramen för Horisont 2020 på kontroller och inspektioner som utförts med avseende på avtal inom ramen för sjunde ramprogrammet. Den femte grund som anförts är att kommissionen har åsidosatt proportionalitetsprincipen.

– Den första grunden: Åsidosättande av rättskraften i förundersökningsavdelningens avgörande

60 Enligt Sigma Orionis kunde de omtvistade åtgärderna inte grundas på den slutrapport som Olaf har upprättat eftersom den rapporten hade ogiltigförklarats av förundersökningsavdelningen.

61 För att bemöta detta argument har kommissionen understrukit att den rapport som Olaf upprättat, och som användes vid utarbetandet av kommissionens beslut, inte kan angripas i domstol. Om så ändå skulle vara fallet kan rapporten inte ogiltigförklaras av en nationell domstol. Det är endast unionsdomstolarna som är behöriga att ogiltigförklara handlingar som antagits av unionens institutioner.

62 Tribunalen erinrar om att enligt rättspraxis är unionsdomstolarna ensam behöriga att fastställa huruvida en unionsrättsakt är ogiltig (se dom av den 21 december 2011, Air Transport Association of America m.fl., C-366/10, EU:C:2011:864, punkt 48 och där angiven rättspraxis).

63 Följaktligen förblir Olafs rapport, oberoende av förundersökningsavdelningens bedömning i dess avgörande, giltig i unionens rättsordning så länge den inte har ogiltigförklarats av unionsdomstolen.

64 Det framgår av lydelsen av förundersökningsavdelningens avgörande att denna avdelning ansåg att ”hela den inledande utredningen, inbegripet Olafs utredning och efterföljande handlingar … måste ogiltigförklaras, med undantag av det inledande underrättandet av åklagaren i Grasse, polisutredningen och den allmänna åklagarens begäran om att inleda en förundersökning”.

65 Slutsatsen i nämnda avgörande är dock inte, såsom kommissionen har framhållit, att den rapport som Olaf har upprättat blir ogiltig i unionens rättsordning, utan endast att det, enligt förundersökningsavdelningen, ”inte [var] nödvändigt eller motiverat att en utredning som utförts av Olaf i strid med artikel 6 … FEU och artikel 1 i strafflagen (code de procédure pénale), enligt vilken en balans mellan parternas intressen måste bevaras, hade som enda syfte att samla in upplysningar i samband med ett straffrättsligt förfarande beträffande metoden att räkna ut tidsåtgången för att delta i upphandlingar av program som finansieras av Europeiska kommissionen, utan att innehållet i det utförda arbetet i detta skede av det förfarandet ifrågasattes av byrån i fråga”.

66 Även om Olafs rapport vid verkställigheten av förundersökningsavdelningens avgörande inte kunde användas i ett straffrättsligt förfarande i Frankrike mot Sigma Orionis företagsledning finns det följaktligen inget som hindrar att kommissionen, inom ramen för ett administrativt förfarande som omfattas av unionsrätten och som rör avtalsbestämmelser, låter Olafs rapport ligga till grund för de omtvistade åtgärderna, så länge denna rapport inte har ogiltigförklarats av unionsdomstolen.

67 Sigma Orionis har åberopat domen av den 30 september 2009, Sison/rådet (T-341/07, EU:T:2009:372, punkt 116) till stöd för sin uppfattning att kommissionen under alla omständigheter skulle ha tagit hänsyn till förundersökningsavdelningens avgörande.

68 I detta avseende ska det påpekas att domen av den 30 september 2009, Sison/rådet (T-341/07, EU:T:2009:372) rör genomförandet av lagstiftning i vilken det fastställs att unionsinstitutionens överläggningar ska grundas på beslut som meddelats av nationella instanser, särskilt relevanta nationella domstolar. Situationen är annorlunda i förvarande mål, där det inte finns någon bestämmelse som förpliktar kommissionen att grunda sig på ett beslut som ska fattas av en nationell instans – även om denna är en domstol. Under alla omständigheter har tribunalen i domen av den 30 september 2009, Sison/rådet (T-341/07, EU:T:2009:372) inte tillerkänt nationella domstolar en behörighet som gör det möjligt för dem att ogiltigförklara unionshandingar och således förplikta unionens institutioner att vid sina överläggningar ta hänsyn till en sådan ogiltighet.

69 Dessa överväganden påverkas inte av besluten från Tribunal de commerce de Grasse (handelsdomstolen i Grasse) av den 8 september 2017, som Sigma Orionis översände till tribunalen, vilka, såsom angetts i punkterna 33–35 ovan, ledde till att den muntliga förhandlingen återupptogs, och enligt vilka beslut kommissionens yrkanden inte kan tillåtas eftersom de grundas på en undersökning, nämligen Olafs utredning, som förundersökningsavdelningen har förklarat ”ogiltig”.

70 Förfarandet vid Tribunal de commerce de Grasse (handelsdomstolen i Grasse) kan nämligen inte ha någon inverkan på förevarande talan, eftersom denna talan, vad gäller huruvida de omtvistade åtgärderna är förenliga med de aktuella avtalen och de bestämmelser som förklarats tillämpliga i dessa, enligt artikel 272 FEUF jämförd med skiljedomsklausulen omfattas av tribunalens exklusiva behörighet.

71 Dessutom eftersträvas två olika mål med de båda förfarandena. Förevarande talan rör frågan huruvida de omtvistade åtgärderna är förenliga med de aktuella avtalen och bestämmelserna i dessa, medan förfarandet vid Tribunal de commerce de Grasse (handelsdomstolen i Grasse), enligt Sigma Orionis, har som mål att fastställa huruvida kommissionens fordringar kan beaktas inom ramen för företagets konkurs.

72 Mot bakgrund av ovanstående kan talan inte vinna bifall såvitt avser den första grunden.

– Den andra grunden: Åsidosättande av fransk rätt

73 Sigma Orionis har gjort gällande att Olaf måste iaktta nationell rätt när den utför kontroller och inspektioner på en medlemsstats territorium, och det i enlighet med de förordningar som är tillämpliga på detta organ, det vill säga dels förordning nr 883/2013, dels förordning nr 2185/96.

74 Till stöd för sin argumentation har Sigma Orionis åberopat

– artikel 3.3 i förordning nr 883/2013, enligt vilken ”[u]nder kontroll och inspektion på platsen ska Olafs anställda, med förbehåll för tillämplig unionsrätt, handla i enlighet med den berörda medlemsstatens bestämmelser och praxis …”,

– artikel 6.1 tredje stycket i förordning nr 2185/96, i vilket det föreskrivs att om inte annat följer av unionsrätten är kommissionens kontrollanter skyldiga att följa de regler för förfaranden som anges i den berörda medlemsstatens lagstiftning,

– artikel 11.2 i förordning nr 883/2013, i vilken det anges att ”[v]id upprättande av [Olafs] rapporter och rekommendationer ska den nationella lagstiftningen i den berörda medlemsstaten beaktas”.

75 I förevarande fall påstås den nationella rätten ha åsidosatts på följande tre punkter:

– Innan Olaf utförde sin kontroll i Sigma Orionis lokaler borde detta organ ha inhämtat en nationell domstols tillstånd.

– Under kontrollen borde Olafs utredare ha biträtts av nationella polistjänstemän.

– Olaf borde ha informerat Sigma Orionis om bolagets rätt att motsätta sig kontrollerna och inspektionerna på plats.

76 För att bemöta dessa argument erinrar tribunalen om att, såsom angetts i punkterna 62–66 ovan, Olafs rapport är giltig i unionens rättsordning så länge den inte har ogiltigklarats av unionsdomstolen, oavsett eventuella beslut från nationella myndigheter eller domstolar om hur en sådan rapport kan användas i förfaranden enligt nationell rätt.

77 Av den tredje bestämmelse som Sigma Orionis har åberopat, det vill säga artikel 11.2 i förordning nr 883/2013, framgår att Olafs rapporter kan användas i nationella förfaranden om rapporterna har upprättats i enlighet med de bestämmelser och förfaranden som gäller i nationell rätt. Om nationell rätt inte har iakttagits, vilket Sigma Orionis i förevarande fall har gjort gällande, får detta till följd att den rapport som Olaf upprättat inte kan användas i nationella förfaranden, dock utan att detta påverkar kommissionens möjlighet att grunda sina beslut på denna rapport.

78 Enligt de övriga bestämmelser som Sigma Orionis har åberopat, det vill säga artikel 3.3 i förordning nr 883/2013 och artikel 6.1 tredje stycket i förordning nr 2185/96, ska Olaf utföra sina kontroller och inspektioner på plats i enlighet med den berörda medlemsstatens gällande bestämmelser och praxis, om inte annat följer av gällande unionslagstiftning.

79 Av dessa bestämmelser följer att de kontroller och inspektioner på plats som Olaf utför ska ske inom ramen för nationell rätt, men att denna rätt under alla omständigheter måste stå tillbaka för unionsrätten när så föreskrivs i förordning nr 883/2013 eller förordning nr 2185/96.

80 Vad gäller den första punkt på vilken fransk rätt påstås ha åsidosatts ska det påpekas att det i förordningarna nr 883/2013 och nr 2185/96 inte föreskrivs någon skyldighet för Olaf att iaktta nationella bestämmelser innan detta organ utför kontroller och inspektioner i en ekonomisk aktörs lokaler, såvitt inte den ekonomiska aktören motsätter sig sådana kontroller och inspektioner.

81 Det är nämligen endast i detta fall som det i artikel 9 första stycket i förordning nr 2185/96 föreskrivs att den berörda medlemsstaten med tillämpning av nationella bestämmelser ska lämna Olafs kontrollanter det biträde de behöver så att deras uppdrag att utföra kontroller och inspektioner på plats kan fullgöras, och medlemsstaterna enligt andra stycket i samma artikel vid behov och i enlighet med nationell rätt ska vidta de åtgärder som är nödvändiga. Av handlingarna i målet framgår dock att Sigma Orionis i det mål som har anhängiggjorts vid tribunalen inte har motsatt sig kontroller och inspektioner på plats.

82 Mot bakgrund av att det i förordningarna nr 883/2013 och nr 2185/96 inte föreskrivs att nationella krav som ett förhandsgodkännande från en nationell domstol måste vara uppfyllt även om den ekonomiska aktören inte motsätter sig kontroller och inspektioner, utan att som villkor för Olafs kontroller och inspektioner på plats endast anges att Olafs generaldirektör ska ha gett sitt skriftliga bemyndigande (artikel 7.2 i förordning nr 883/2013 och artikel 6.1 andra stycket i förordning nr 2185/96), måste Sigma Orionis argument avvisas.

83 Sigma Orionis har hävdat att domstolen i domen av den 22 oktober 2002, Roquette Frères (C-94/00, EU:C:2002:603, punkt 48) på konkurrensområdet har ålagt kommissionen skyldigheter som den måste iaktta i samband med rättsliga bemyndiganden inom ramen för administrativa förfaranden.

84 Det argumentet saknar grund eftersom det, till skillnad från vad Sigma Orionis har angett, i den citerade domen inte föreskrivs att en talan ska väckas vid en nationell domstol innan kontroller och inspektioner på plats ska utföras, utan endast att den administrativa myndigheten innan den utför dessa kontroller och inspektioner på plats ska precisera föremålet för undersökningen. I förevarande fall lämnade Olafs generaldirektör ett bemyndigande den 27 november 2014 och detta visades upp av kontrollanterna när de anlände till Sigma Orionis huvudkontor, där bolagets chef kontrasignerade det och behöll en kopia. Innehållet i bemyndigandet har dessutom inte bestritts.

85 Vad gäller den andra punkt på vilken fransk rätt inte ska ha iakttagits ska det påpekas att enligt tillämpliga unionsförordningar

– ska utredningarna utföras av Olafs kontrollanter under ledning av Olafs generaldirektör (artikel 7.1 i förordning nr 883/2013 och artiklarna 4 och 6.1 i förordning nr 2185/96),

– ska kontrollanterna underrätta de nationella myndigheterna innan de utför kontrollerna och inspektionerna på plats (artikel 4 första stycket i förordning nr 2185/96),

– får de biträdas av nationella tjänstemän, som antingen har sänts ut av sina nationella myndigheter eller arbetar som utstationerade nationella experter vid kommissionen (artikel 4 första stycket i förordning nr 2185/96),

– ska dessa tjänstemäns närvaro godtas om de anger att de önskar närvara (artikel 4 andra stycket i förordning nr 2185/96),

– ska de nationella myndigheterna, om den ekonomiska aktören motsätter sig en kontroll eller inspektion på plats, vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att Olaf iakttar nationell rätt vid fullgörandet av sitt uppdrag (artikel 9 i förordning nr 2185/96).

86 Av dessa bestämmelser framgår att frågan om nationella tjänstemäns närvaro regleras av förordning nr 2185/96 och att det enligt denna förordning är obligatoriskt med sådan närvaro i två situationer, av vilka ingen förelåg vid de kontroller och inspektioner på plats som Olaf utförde i förevarande fall. Sådan närvaro krävs om en ekonomisk aktör motsätter sig Olafs kontroller och inspektioner. Enligt de upplysningar som Sigma Orionis har tillhandahållit var så inte fallet. Vidare ska nationella tjänstemäns närvaro godtas om dessa själva har begärt att få närvara.

87 Av handlingarna i målet framgår att i förevarande fall närvarade tre nationella tjänstemän under en del av undersökningen. Dessa informerade Sigma Orionis chef om att det parallellt med förfarandet enligt unionsrätten hade inletts en straffrättslig förundersökning mot bolaget enligt fransk rätt och att de inom ramen för denna hade vidtagit vissa åtgärder innan de lämnade bolagets huvudkontor i slutet av morgonen, utan att ange att de önskade närvara vid de kontroller och inspektioner som skulle utföras enligt unionsrätten.

88 Den omständigheten att de nationella tjänstemännen inte närvarade under hela undersökningen kan således inte tillskrivas Olaf, utan var deras eget beslut, vilket följaktligen inte kan påverka giltigheten av de omtvistade åtgärder som kommissionen har vidtagit på grundval av den rapport som Olaf har upprättat.

89 Sigma Orionis har åberopat domen av den 21 september 1989, Hoechst/kommissionen (46/87 och 227/88, EU:C:1989:337, punkt 34), i vilken domstolen, enligt bolaget, slog fast att kommissionen är skyldig att iaktta den nationella rättens processuella garantier när den utför kontroller och inspektioner på plats.

90 Detta argument saknar stöd i de faktiska omständigheterna eftersom det av handlingarna i målet framgår att Sigma Orionis inte motsatte sig kontroller och inspektioner på plats i det mål som har anhängiggjorts vid tribunalen, medan den åberopade domen rör en situation där nationella myndigheters biträde har begärts för att hantera den omständigheten att en ekonomisk aktör har motsatt sig en kontroll eller en inspektion på plats som kommissionen planerade att utföra inom ramen för en undersökning på konkurrensområdet.

91 Vad gäller den tredje punkt som Sigma Orionis har anfört konstaterar tribunalen att enligt artikel 5 andra stycket i förordning nr 2185/96 ska de ekonomiska aktörerna, för att underlätta utförandet av kontroller och inspektioner, lämna tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra platser som används yrkesmässigt.

92 I artikel 9 i samma förordning anges dessutom att om de ekonomiska aktörer som är föremål för en undersökning motsätter sig kontroll eller inspektion på plats, ska den berörda medlemsstaten med tillämpning av nationella bestämmelser lämna kontrollanterna det biträde de behöver så att deras uppdrag att utföra kontroller och inspektioner på plats kan fullgöras. Enligt samma artikel ankommer det på medlemsstaterna att vid behov vidta de åtgärder som krävs för att iaktta nationell rätt.

93 Skyldigheten för ekonomiska aktörer att underkasta sig kontroller och inspektioner på plats föreskrivs även i punkterna 2–4 i artikel II.22 i bilaga II till de avtal beträffande sjunde ramprogrammet som Sigma Orionis har undertecknat och i vilka ramarna för avtalsförhållandet mellan kommissionen och Sigma Orionis fastställs.

94 Det stämmer att förordning nr 2185/96, såsom angetts i punkt 92 ovan, utgår från en situation där en ekonomisk aktör motsätter sig Olafs kontroller och inspektioner på plats, och att nationella myndigheters biträde i så fall kan krävas samt att de åtgärder som dessa vidtar ska utföras i enlighet med nationell rätt.

95 Denna bestämmelse ger emellertid inte ekonomiska aktörer rätt att förhindra Olafs utredningsåtgärder. Vad som föreskrivs är endast att om de motsätter sig åtgärderna kan de i enlighet med nationell rätt tvingas att godta åtgärderna, vid behov med biträde av den nationella polisen.

96 Av handlingarna i målet framgår att denna bestämmelse inte var tillämplig i förevarande fall eftersom Sigma Orionis, enligt bolaget självt, inte motsatte sig Olafs kontroller och inspektioner på plats.

97 Av det ovan anförda följer att talan inte kan vinna bifall såvitt avser denna grund.

– Den tredje grunden: Åsidosättande av de grundläggande rättigheterna

98 I sin tredje grund har Sigma Orionis gjort gällande att kommissionen inte hade rätt att vidta de omtvistade åtgärderna, eftersom dessa grundades på en rapport som hade upprättats med hjälp av bevis som hade samlats in i strid med artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna.

99 Vid förhandlingen uppgav Sigma Orionis som svar på en fråga från tribunalen att bolaget anser att kommissionen är skyldig att i de avtal som ingåtts med bolaget respektera de rättigheter som erkänns i stadgan om de grundläggande rättigheterna. Kommissionen förklarade å sin sida att den anser att tillämpningen av dessa rättigheter på unionsinstitutionernas handlande på avtalsområdet inte kan betraktas som en allmän regel, utan måste avgöras från fall till, framför allt utifrån innehållet i avtalsbestämmelserna.

100 Tribunalen påpekar att enligt fast rättspraxis ska de grundläggande rättigheterna ses som allmänna principer i unionen rättsordning (dom av den 17 december 1970, Internationale Handelsgesellschaft, 11/70, EU:C:1970:114, punkt 4, dom av den 13 maj 2014, Google Spain och Google, C-131/12, EU:C:2014:317, punkt 68, och dom av den 3 juli 2014, Kamino International Logistics och Datema Hellmann Worldwide Logistics, C-129/13 och C-130/13, EU:C:2014:2041, punkt 69).

101 Dessa rättigheter har införts i stadgan om de grundläggande rättigheterna – som utgör en del av EU-fördraget – och i artikel 51.1 i stadgan föreskrivs att dessa bestämmelser ”riktar sig, med beaktande av subsidiaritetsprincipen, till unionens institutioner, organ och byråer”.

102 De grundläggande rättigheterna ska därför reglera de behörigheter som unionens institutioner har tilldelats, inbegripet på avtalsområdet, precis på samma sätt som de är tillämpliga på de rättsakter som medlemsstaterna antar inom unionsrättens tillämpningsområde.

103 Denna allmänna räckvidd för de grundläggande rättigheterna får till följd att kommissionen, såsom denna själv har medgett, inte kan ställa in betalningarna till en ekonomisk aktör eller säga upp avtal med en sådan aktör på grundval av information som Olaf har samlat in i strid med de grundläggande rättigheterna.

104 Av lagstiftningen framgår vidare att Olaf är skyldigt att respektera de grundläggande rättigheterna när detta organ utför utredningar inom ramen för det uppdrag det tilldelats.

105 Enligt förordning nr 883/2013 måste nämligen Olafs utredningar vara förenliga med de grundläggande rättigheterna. Den skyldigheten följer av skäl 51 i den förordningen.

106 I skäl 12 i förordning nr 2185/96 anges att ”[k]ontroller och inspektioner på platsen skall utföras med beaktande av de berörda personernas grundläggande rättigheter”.

107 I förevarande mål anser Sigma Orionis att Olaf, inom ramen för sina kontroller och inspektioner på plats har åsidosatt artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, enligt vilken, i huvudsak, alla personer har rätt till ett effektivt rättsmedel inför en domstol, vilket bland annat innebär att de vid en tvist har rätt att få sin sak prövad i en offentlig rättegång där oavhängighet och opartiskhet garanteras.

108 Enligt Sigma Orionis har artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna åsidosatts eftersom Olaf utförde sina kontroller och inspektioner på plats utan att detta organs kontrollanter biträddes av nationella polistjänstemän, utan att Sigma Orionis informerades om sin rätt att motsätta sig dessa åtgärder och utan att dessa i förväg hade godkänts av en nationell domstol.

109 Vad gäller Sigma Orionis två första påståenden ska det påpekas att Sigma Orionis inte har anfört något till stöd för sin argumentation, och framför allt inte något som visar att nationella polistjänstemäns biträde eller rätten att informeras om möjligheten att motsätta sig Olafs utredningsåtgärder omfattas av artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna.

110 Dessutom räcker det att erinra om, såsom angetts i punkterna 85–96 ovan, att de bestämmelser som är tillämpliga på dessa åtgärder inte innebär att Olafs kontrollanter inte måste biträdas av nationella polistjänstemän under de omständigheter som är i fråga i förevarande fall, och att dessa bestämmelser inte ger ekonomiska aktörer, bland annat Sigma Orionis, rätt att förhindra dessa åtgärder och än mindre att i förväg informeras om förekomsten av en sådan rätt.

111 Vad gäller Sigma Orionis tredje påstående ska det påpekas att bolaget inte har lämnat några upplysningar till tribunalen till stöd för att en skyldighet att inhämta ett rättsligt bemyndigande, under de omständigheter som är i fråga i förevarande fall, kan följa av den enskildes rätt att få sin sak prövad av en oavhängig och opartisk domstol. Detta gäller i än högre grad eftersom Sigma Orionis dels har kunnat vända sig till en nationell domstol för att få fastställt huruvida de uppgifter som Olaf samlat in inom ramen för de kritiserade utredningsåtgärderna kan användas mot bolaget inom ramen för den nationella rättsordningen, dels har kunnat vända sig till unionsdomstolen för att inom ramen för unionens rättsordning pröva de åtgärder som kommissionen har vidtagit på grundval av den information som inhämtats med hjälp av de kritiserade utredningsåtgärderna.

112 Slutligen ska det erinras om att i enlighet med de bestämmelser som är tillämpliga på Olafs utredningsåtgärder gäller kravet på att inhämta ett rättsligt bemyndigande, för det fall ett sådant föreskrivs i nationell rätt, endast såvitt den ekonomiska aktören motsätter sig undersökningarna, eftersom Olaf då är skyldigt att biträdas av den nationella polisen som, i enlighet med de bestämmelser som är tillämpliga på denna, ska iaktta relevanta bestämmelser i den nationella rättsordningen.

113 Såsom bland annat framgår av punkt 81 ovan motsatte sig inte Sigma Orionis Olafs kontroller och inspektioner på plats.

114 Slutligen har Sigma Orionis gjort gällande att artikel 53 i stadgan om de grundläggande rättigheterna innehåller en så kallad minimigarantiklausul, enligt vilken Olaf under sina utredningar är skyldigt att iaktta de nationella bestämmelserna när dessa ger enskilda mer omfattande garantier än vad som föreskrivs i unionsrätten.

115 I detta avseende ska det påpekas att enligt rättspraxis får denna bestämmelse inte tolkas så, att den tillåter en medlemsstat att hindra tillämpningen av unionsrättsakter som är helt förenliga med stadgan på den grunden att de inte respekterar de grundläggande rättigheter som skyddas av medlemsstatens grundlag (dom av den 26 februari 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 58).

116 Domstolen har konstaterat att denna rättspraxis följer av principen om unionsrättens företräde, som är ett väsentligt kännetecken för unionens rättsordning och att den omständigheten att en medlemsstat hänvisar till bestämmelser i nationell rätt därför inte kan påverka unionsrättens verkan i den staten, även om de nationella bestämmelserna har grundlagsstatus (se domen av den 26 februari 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 59 och där angiven rättspraxis).

117 Till skillnad från vad Sigma Orionis har gjort gällande skyddas vidare enskildas grundläggande rättigheter under Olafs kontroller och inspektioner på plats, dels eftersom detta organ är skyldigt att iaktta unionsrätten, enligt vilken Olafs åtgärder, såsom angetts i punkt 103 ovan, måste vara förenliga med dessa rättigheter, dels eftersom kommissionen inte får anta sådana åtgärder som de som är i fråga i förevarande mål på grundval av uppgifter som inhämtats under nämnda utredningsåtgärder om dessa har vidtagits i strid med dessa rättigheter.

118 Av dessa skäl kan talan inte bifallas såvitt avser den tredje grunden.

– Den fjärde grunden: Olafs utredningsrapport har inte några rättsverkningar för de bidragsavtal som ingåtts inom ramen för Horisont 2020

119 Genom sin fjärde grund har Sigma Orionis gjort gällande att kommissionen för att anta åtgärder beträffande de bidragsavtal som ingåtts inom ramen för Horisont 2020 inte kan grunda sig på bevisning eller bevis som Olaf samlat in inom ramen för en utredning avseende utförandet av projekt inom ramen för sjunde ramprogrammet.

120 Tribunalen påpekar att vad gäller de bidragsavtal som ingåtts inom ramen för Horisont 2020 består kommissionens åtgärder, såsom angetts i punkt 50 ovan, i uppsägningen av Sigma Orionis deltagagande i avtal nummer 645775 – Dragon Star Plus.

121 Dessutom ska det påpekas att kommissionens rättigheter och skyldigheter inom ramen för ett avtal som denna har undertecknat regleras av bestämmelserna i det avtalet.

122 I artikel 50.3.1 m i det aktuella avtalet anges att det är möjligt att säga upp en bidragsmottagares deltagande i avtalet vid systematiska fel eller upprepade oegentligheter, bedrägeri eller allvarligt åsidosättande av åtaganden som gjorts i andra avtal.

123 Av denna bestämmelse framgår att kommissionen får säga upp Sigma Orionis deltagande i det aktuella avtalet när sådana fel, oegentligheter, bedrägerier eller allvarliga åsidosättanden av åtaganden har begåtts under fullgörandet av ett avtal, oberoende av inom vilket program avtalet har ingåtts och således även om avtalet inte bär förkortningen Horisont 2020.

124 Enligt Olafs utredning har Sigma Orionis gjort sig skyldigt till manipulering av tidrapporter och godkänt alltför höga löner, vilket har gjort det möjligt för bolaget att finansiera verksamhet som inte var berättigad till bidrag och bryta mot vinstförbudsprincipen och därmed skadat unionens budget och anseende. Enligt utredningen upprepades dessa beteenden under flera år och var utbredda, eftersom de använts av bolagets chef och företagsledning. Enligt den information som kommissionen förfogar över, och som inte bestritts av Sigma Orionis inför tribunalen, utgör dessa beteenden därför ett allvarligt åsidosättande av de åtaganden Sigma Orionis har gjort enligt de avtal som ingåtts inom ramen för sjunde ramprogrammet, med följden att de villkor som krävs för att kommissionen ska kunna säga upp Sigma Orionis deltagande i det aktuella avtal som ingåtts inom ramen för Horisont 2020 är uppfyllda.

125 Av detta följer att talan inte kan bifallas såvitt avser den fjärde grunden.

– *Den femte grunden: Åsidosättande av proportionalitetsprincipen*

126 I sin femte grund har Sigma Orionis gjort gällande att de omtvistade åtgärderna strider mot proportionalitetsprincipen.

127 Tribunalen erinrar om att enligt artikel 5.4 FEU är proportionalitetsprincipen en allmän unionsrättslig princip enligt vilken unionsinstitutionerna i sitt handlande inte får gå utöver vad som är ändamålsenligt och nödvändigt för att uppnå de legitima mål som eftersträvas med de aktuella bestämmelserna (dom av den 26 januari 2017, Diktyo Amyntikon Viomichanion Net/kommissionen, T-703/14, ej publicerad, EU:T:2017:34, punkt 156).

128 Enligt rättspraxis gäller denna princip alla sorters åtgärder som kommissionen vidtar oberoende av om de grundas på ett avtal eller inte. Inom ramen för fullgörandet av avtalsförpliktelser är nämligen iakttagandet av denna princip en av de allmänna skyldigheter som parterna i att avtal har att fullgöra i god tro (dom av den 26 januari 2017, Diktyo Amyntikon Viomichanion Net/kommissionen, T-703/14, ej publicerad, EU:T:2017:34, punkt 157).

129 I förevarande fall är det nödvändigt att undersöka om kommissionen har respekterat denna princip när den fastställde de omtvistade åtgärderna inom ramen för de avtal som är föremål för förevarande tvist.

130 Enligt de bevis och det material som Olaf samlat in bestod Sigma Orionis kritiserade beteenden i manipulering av tidrapporter och godkännande av alltför höga löner. Som framgår av punkt 124 ovan gjorde dessa beteenden det möjligt för bolaget att finansiera verksamhet som inte är bidragsberättigande och bryta mot vinstförbudsprincipen, vilket skadat unionens budget och anseende. Beteendena upprepades under flera år och var utbredda, eftersom de nämnda åtgärderna vidtogs av bolagets chef och företagsledning.

131 Sigma Orionis hördes av kommissionen innan var och en av de omtvistade åtgärderna antogs. Bolaget har dock inte kunnat visa att det inte har gjort sig skyldigt till de oegentligheter som kommissionen i sin skrivelse av den 7 oktober 2015 klandrade det för, slutsatser som kommissionen bekräftade och kompletterade i sina beslut om att ställa in betalningarna och säga upp avtalen, som den fattade mot bakgrund av Sigma Orionis argument i bolagets skriftliga synpunkter, Redress II-kommitténs beslut inom ramen för sjunde ramprogrammet och kommissionens därpå följande bekräftande beslut.

132 I sin ansökan har Sigma Orionis dessutom inte åberopat någon grund för att bestrida att kommissionens bedömning är riktig, bland annat när det gäller bolagets praxis att överskatta det antal timmar som företagsledningen faktiskt har arbetat och dess praxis att i efterhand fastställa hur många timmar bolagets anställda faktiskt har arbetat. För det andra kan de argument som anförts till stöd för bolagets yrkanden inte föranleda någon ändring av kommissionens slutsatser i skrivelsen av den 7 oktober 2015 om de oegentligheter som Sigma Orionis har gjort sig skyldigt till.

133 Bolagets beteenden måste undersökas mot bakgrund av kommissionen förpliktelser, särskilt de som följer av artikel 317 FEUF, enligt vilken kommissionen ska säkra en sund förvaltning av unionens resurser och artikel 325 FEUF, enligt vilken unionen och medlemsstaterna ska bekämpa bedrägerier och all annan olaglig verksamhet som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen.

134 I detta sammanhang ska det konstateras att kommissionen genom att vidta de omtvistade åtgärderna ville förhindra att Sigma Orionis beviljades nya medel ur unionsbudgeten. De uppgifter som Olaf samlat in tydde på att Sigma Orionis hade gjort sig skyldig till de otillåtna beteendena vid upprepade tillfällen och att dessa var utbredda. Efter att ha mottagit denna information kunde kommissionen med rätta befara att om nya medel överfördes skulle de användas på samma sätt som de tidigare medlen, det vill säga utan att iaktta de tillämpliga bestämmelserna i avtalet.

135 I sina skrivelser har Sigma Orionis anfört två argument till stöd för sin grund avseende kommissionens åsidosättande av proportionalitetsprincipen.

136 För det första har Sigma Orionis gjort gällande att kommissionens åtgärder har beslutats utan hänsyn till kvaliteten på det arbete som Sigma Orionis har utfört, trots att de medel som ställts till bolagets förfogande, enligt den tekniska revisionen av bolagets verksamhet, har använts i enlighet med principerna om sparsamhet, effektivitet och sund ekonomisk förvaltning.

137 I detta avseende ska det påpekas att de tekniska revisioner som Sigma Orionis hänvisar till hade ett annat syfte än Olafs utredning. Syftet med revisionerna var i själva verket att göra en innehållsmässig utvärdering av den forskning som Sigma Orionis har bedrivit med hjälp av de medel som bolaget tilldelats av kommissionen. Syftet med Olafs utredning var däremot att försöka fastställa huruvida de medel som erhållits från unionen, i finansiellt avseende, hade använts i enlighet med de avtalade bestämmelserna.

138 Dessutom är kommissionen, oberoende av vilken rätt som är tillämplig på avtalen, enligt artikel 317 FEUF bunden av principen om sund och effektiv ekonomisk förvaltning av unionens tillgångar. I systemet för beviljande av finansiellt unionsstöd finns det regler för användningen av stöden som kan innebära att ett tidigare beviljat stöd helt eller delvis ska återbetalas. Mottagaren av ett finansiellt stöd, vars ansökan har bifallits av kommissionen, erhåller nämligen inte på grund av detta någon definitiv rätt till utbetalning av hela stödet om han inte iakttar de villkor som uppställdes för stödet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 maj 2007, kommissionen/IIC, T-500/04, EU:T:2007:146, punkt 93).

139 Enligt en grundläggande stödprincip kan unionen endast bevilja stöd för faktiska uppkomna kostnader. För att kommissionen ska kunna utöva sin kontrollfunktion måste mottagarna av sådant stöd således kunna visa att de kostnader som bokförts för projekt är korrekta. Det räcker således inte att visa att ett projekt verkligen har genomförts för att det ska vara berättigat att bevilja ett visst stöd. Stödmottagaren måste dessutom ge in bevis för att han har haft de bokförda kostnaderna, i enlighet med de villkor som uppställts för beviljandet av det berörda stödet. Skyldigheten att iaktta de finansiella villkoren utgör ett grundläggande åtagande, och utgör därigenom en förutsättning för tilldelningen av unionsstöd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 maj 2007, kommissionen/IIC, T-500/04, EU:T:2007:146, punkt 94).

140 Mot bakgrund av slutsatserna i Olafs rapport om Sigma Orionis beteenden och ovannämnda principer i rättspraxis kan kommissionen följaktligen inte beskyllas för att ha åsidosatt proportionalitetsprincipen när den antog de omtvistade åtgärderna.

141 För det andra har Sigma Orionis, i sitt resonemang om proportionalitetsprincipen, gjort gällande att kommissionen har agerat på ett oacceptabelt sätt och vidtagit åtgärder som påverkat samtliga avtal som ingåtts med bolaget, trots att, enligt bolaget, de förbjudna beteendena endast har fastställts i ett fåtal situationer. För Sigma Orionis hade en lämpligare reaktion varit att informera bolaget om att det fanns problem och uppmana det att justera de poster där det bokfört kostnader som inte var bidragsberättigande.

142 I detta avseende ska det påpekas att de åtgärder som kommissionen vidtagit och som Sigma Orionis kritiserat ingår i ett sammanhang där bevisning har överlämnats till kommissionen av det organ som är officiellt ansvarigt för att bekämpa missbruk av unionens medel, och att denna bevisning visade att Sigma Orionis hade gjort sig skyldigt till allvarliga och upprepade bedrägerier vid användningen av dessa medel.

143 I detta sammanhang hade kommissionen fog för att anse att det för att skydda unionens finansiella intressen inte räckte att ställa in vissa betalningar eller att säga upp endast en del av avtalen med Sigma Orionis, eftersom detta skulle ha stridit mot kommissionens ovannämnda skyldighet enligt artikel 317

FEUF. På grund av att utredningen genomfördes i form av stickprovsundersökningar kunde förekomsten av oegentligheter i ett avtal påverka kommissionens förtroende för avtalsparten och få kommissionen att ifrågasätta Sigma Orionis deltagande i samtliga avtal som ingåtts med detta bolag.

144 Härav följer att talan inte kan vinna bifall såvitt avser den femte grunden, det vill säga den grund som avser åsidosättande av proportionalitetsprincipen.

145 Mot bakgrund av det ovan anförda kan talan inte vinna bifall såvitt avser de fem grunder som Sigma har anfört till stöd för sitt första och andra yrkande.

Det tredje och det fjärde yrkandet

146 Genom sitt tredje och sitt fjärde yrkande har Sigma Orionis yrkat att tribunalen ska förplikta kommissionen att genomföra de betalningar som olagligen ställts in och betala de utestående beloppen för de avtal som ingåtts inom ramen för sjunde ramprogrammet och Horisont 2020, vilka uppgår till 607 404,49 euro respektive 226 688,68 euro, jämte dröjsmålsränta.

147 Tribunalen påpekar, vilket kommissionen också medgett, att Sigma Orionis under den period som föregick uppsägningen kan ha haft bidragsberättigande kostnader för vilka det i enlighet med avtalsbestämmelserna kunde ha begärt ersättning.

148 Det ska emellertid påpekas att unionsfinansieringen, genom tillämpning av bidragsavtal, inte utgör ersättning för det faktiska arbete som Sigma Orionis har utfört, utan är ett stöd som beviljats projekt som detta bolag genomför och vars betalning omfattas av specifika avtalsvillkor. Unionsfinansieringen är uteslutande avsedd att täcka de bidragsberättigande kostnader som har fastställts i de aktuella avtalen.

149 I detta avseende föreskrivs i artikel II.39.1 i de allmänna villkoren i bidragsavtalen inom sjunde ramprogrammet att vid uppsägning av avtal ska kommissionens bidrag begränsas till de bidragsberättigande kostnader som uppkommit och godtagits fram till det faktiska uppsägningsdatumet. Vad gäller bidragsavtalen inom Horisont 2020 föreskrivs det i artikel 50.3.3 b att kommissionen på grundval av de periodiska rapporterna, slutrapporten och rapporten om utbetalningarna ska kontrollera att de belopp som bidragsmottagarna mottagit inte överstiger unionens bidrag (beräknat genom att jämföra ersättningsnivån med de bidragsberättigande kostnader som bidragsmottagaren har uppgett och kommissionen godkänt) och att endast de kostnader som bidragsmottagaren har haft fram till uppsägningen av avtalet är bidragsberättigande.

150 Sigma Orionis kan således endast göra anspråk på de krävda beloppen såvitt bolaget bland annat kan visa att dessa överensstämmer med de bidragsberättigande kostnader som uppkommit och godkänts fram till det datum avtalet faktiskt sades upp.

151 I förevarande fall har Sigma Orionis emellertid inte framställt något specifikt bevis eller argument i detta avseende. Bolaget har endast begärt betalning av de ovan i punkt 146 nämnda beloppen, utan att ange vad dessa motsvarar och utan att ange något som helst bevis för att beloppen kan motiveras med hänsyn till de krav som fastställts i avtalsbestämmelserna.

152 Det tredje och det fjärde yrkandet ska därför ogillas, utan att det är nödvändigt att pröva huruvida Sigma Orionis har ett berättigat intresse av att få dessa yrkanden prövade.

Det sjunde yrkandet

153 Genom sitt sjunde yrkande har Sigma Orionis ”i andra hand” yrkat att en expert ska utses och ges i uppdrag att genomföra en finansiell revision av bidragsavtalen för att fastställa de bidragsberättigade belopp som inte utbetalats och som obestridligen ska betalas ut. Detta yrkande måste tolkas som ett förslag om att tribunalen ska vidta en åtgärd för bevisupptagning enligt artikel 91 e i rättegångsreglerna.

154 Tribunalen påpekar att det ankommer på Sigma Orionis att, i enlighet med bolagets avtalsförpliktelser, styrka sina utgifter i enlighet med de beviskrav som anges i artikel II.14.1 i de allmänna villkoren i bidragsavtalen inom sjunde ramprogrammet och i artikel 6 i bidragsavtalen inom Horisont 2020 (dom av den 22 maj 2007, kommissionen/IIC, T-500/04, EU:T:2007:146, punkterna 104 och 105, dom av den 17 juni 2010, CEVA/kommissionen, T-428/07 och T-455/07, EU:T:2010:240, punkt 141, och dom av den 5 oktober 2016, European Children’s Fashion Association och Instituto de Economía Pública/EACEA, T-724/14, ej publicerad, EU:T:2016:600, punkt 137).

155 Dessutom är endast tribunalen behörig att bedöma huruvida det är nödvändigt att komplettera de uppgifter som den förfogar över i de mål som har anhängiggjorts vid den genom att fatta beslut om sådana åtgärder om bevisupptagning som begärts i förevarande fall, som inte får ha som mål att komplettera sökandens oförmåga vid bevisföringen (se dom av den 16 juli 2009, SELEX Sistemi Integrati/kommissionen, C-481/07 P, ej publicerad, EU:C:2009:461, punkt 44 och där angiven rättspraxis). Eftersom Sigma Orionis i förevarande fall inte har styrkt de belopp som bolaget har yrkat utbetalning av är det inte nödvändigt att vidta den åtgärd om bevisupptagning som begärts (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 november 2016, Trivisio Prototyping/kommissionen, T-184/15, ej publicerad, EU:T:2016:652, punkt 102).

II – Yrkandet om utomobligatoriskt skadestånd

156 Genom sitt femte yrkande har Sigma Orionis åberopat kommissionens utomobligatoriska ansvar.

157 I sin ansökan har Sigma Orionis gjort gällande att bolagets anseende har skadats och även dess orderingång. Sigma Orionis har hävdat att bolaget på grund av Olafs uppgifter har blivit föremål för en kontrollbaserad varning i kommissionens system för tidig varning. Enligt Sigma Orionis har nämnda uppgifter dock samlats in i strid med bolagets grundläggande rättigheter och det rör sig därför om en tillräckligt allvarlig överträdelse av en rättsregel som syftar till att ge enskilda rättigheter för att den berörda institutionen på ett uppenbart och allvarligt sätt ska anses ha överskridit gränserna för sitt utrymme för skönsmässig bedömning.

158 I sin replik har Sigma Orionis yrkat på ersättning för den ytterligare materiella skada som bolaget lidit på grund av det fel som kommissionen gjort sig skyldig till genom att låta en rapport från Olaf som upprättats med hjälp av olagligt insamlade bevis ligga till grund för de omtvistade åtgärderna. Sigma Orionis har anfört att den uteblivna betalningen av de upplupna beloppen ledde till att bolagets omsättning kraftigt minskade, eftersom nästan hela bolagets omsättning utgjordes av projekt som fick finansiellt stöd av kommissionen och dess organ. Sigma Orionis har även anfört att den materiella skada bolaget lidit förvärrades av att det försattes i konkurs och att den varning om uteslutande i systemet för tidig varning som bolaget blev föremål för till följd av insolvensförfarandet under alla omständigheter förstör bolagets möjligheter till ny finansiering med stöd av bidragsavtal inom ramen för sjunde ramprogrammet eller Horisont 2020.

159 På en fråga från tribunalen uppgav Sigma Orionis vid förhandlingen att bolagets argument avseende det fel som det klandrade kommissionen för begränsades till att Olafs kontrollanter vid sina kontroller och inspektioner den 2–5 december 2014 hade åsidosatt nationell rätt och de grundläggande rättigheterna. Enligt Sigma Orionis innebär detta fel att bolaget på grund av de inställda

betalningarna, uppsägningen av avtalen och uteblivna nya kontrakt inte har kunnat reglera sina skulder och därför försatts i konkurs. Eftersom Sigma Orionis anseende har skadats och det på kort eller medellång blivit svårare för bolaget att återuppta sin verksamhet har konkursen förvärrat den materiella skada som bolaget lidit.

160 Tribunalen påpekar att ett antal villkor måste vara uppfyllda för att unionen ska ådra sig utomobligatoriskt skadeståndsansvar, i den mening som avses i artikel 340 andra stycket FEUF, för rättsstridiga åtgärder som vidtagits av dess organ. Det beteende som den berörda institutionen klandras för ska vara rättsstridigt, det ska föreligga en reell skada och det ska finns ett orsakssamband mellan detta beteende och den åberopade skadan (se dom av den 2 mars 2010, Arcelor/parlamentet och rådet, T-16/04, EU:T:2010:54, punkt 139 och där angiven rättspraxis).

161 Eftersom dessa villkor är kumulativa, ska talan ogillas i sin helhet om ett av dessa villkor inte är uppfyllt (se dom av den 2 mars 2010, Arcelor/parlamentet och rådet, T-16/04, EU:T:2010:54, punkt 140 och där angiven rättspraxis).

162 Tribunalen konstaterar dessutom att en institutions åsidosättande av en avtalsbestämmelse inte i sig kan medföra att den institutionen blir skadeståndsansvarig på utomobligatorisk grund i förhållande till en av de parter med vilken den har slutit det avtal som avtalsbestämmelsen ingår i. I ett sådant fall är nämligen den rättsstridighet som institution gjort sig skyldig till endast avtalsrättslig och följer av att den är part i avtalet och inte av något annat förhållande såsom att institutionen är en administrativ myndighet. Ett påstående om ett åsidosättande av en avtalsbestämmelse till stöd för ett yrkande om utomobligatoriskt skadestånd är under dessa förhållanden följaktligen utan verkan (dom av den 18 november 2015, Synergy Hellas/kommissionen, T-106/13, EU:T:2015:860, punkt 149).

163 Det kan emellertid inte uteslutas att en unionsinstitutions såväl inomobligatoriska som utomobligatoriska skadeståndsansvar kan göras gällande samtidigt av en av dess avtalsparter. Beskaffenheten av de rättsstridiga beteendena – som ligger en institutionen till last och som har vållat en skada, vilken kan bli föremål för en talan om utomobligatoriskt skadestånd – är nämligen inte förbestämd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 mars 2004, ombudsmannen/Lamberts, C-234/02 P, EU:C:2004:174, punkt 59 och där angiven rättspraxis, och dom av den 18 december 2009, Arizmendi m.fl./rådet och kommissionen, T-440/03, T-121/04, T-171/04, T-208/04, T-365/04 och T-484/04, EU:T:2009:530, punkt 65).

164 Även om det antas att dessa båda typer av skadeståndsansvar för institutionerna kan göras gällande samtidigt är detta endast möjligt dels om den rättsstridighet som ligger den aktuella institutionen till last inte endast innebär att den underlåtit att fullgöra en avtalsförpliktelse utan även att den underlåtit att uppfylla en allmän skyldighet som åligger den, dels att rättsstridigheten i förhållande till den allmänna skyldigheten har vållat en annan skada än den som följer av det bristande fullgörandet av avtalet (dom av den du 18 november 2015, Synergy Hellas/kommissionen, T-106/13, EU:T:2015:860, punkt 150).

165 I förevarande fall sammanfaller den invändning som Sigma Orionis har anfört till stöd för sitt yrkande om utomobligatoriskt skadestånd, som sammanfattats i punkt 159 ovan, med de påstådda avtalsmässiga brister som Sigma Orionis har anfört inom ramen för sitt första och sitt andra yrkande och inga andra skador har anförts än dem som följer av det bristande fullgörandet av avtalet.

166 Under alla förhållanden fann tribunalen vid prövningen av Sigma Orionis första och andra grund till stöd för bolagets talan om att kommissionen har åsidosatt sina avtalsförpliktelser, i förevarande dom att Sigma Orionis påståenden, som redovisats i punkt 159 ovan, inte kan godtas.

167 Eftersom Sigma Orionis således inte har visat att kommissionen har begått ett fel som den kan hållas ansvarig för ska bolagets yrkande om utomobligatoriskt skadestånd under alla omständigheter ogillas.

168 Mot bakgrund av vad som ovan anförts ska talan ogillas i sin helhet.

Rättegångskostnader

169 Enligt artikel 134.1 i rättegångsreglerna ska tappande rättegångsdeltagare förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att Sigma Orionis ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, inklusive kostnaderna avseende det interimistiska förfarandet. Eftersom Sigma Orionis har tappat målet, ska kommissionens yrkande bifallas.

Mot denna bakgrund beslutar

TRIBUNALEN (första avdelningen)

följande:

1) Talan ogillas.

2) Sigma Orionis SA ska ersätta rättegångskostnaderna, inklusive kostnaderna avseende det interimistiska förfarandet.

Pelikánová Nihoul Svenningsen

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 3 maj 2018.

Underskrifter

Innehållsförteckning

Bakgrund till tvisten 1

Olafs utredning 2

Åtgärder från kommissionens sida 3

Nationellt förfarande 4

Förfarandet och parternas yrkanden 4

Rättslig bedömning 6

Talan om åsidosättande av avtalsförpliktelser 6

Tribunalens behörighet 6

Tillämplig rätt 6

Huruvida talan kan tas upp till sakprövning 7

– Huruvida det föreligger ett berättigat intresse av att få saken prövad 7

– Huruvida det föreligger rättegångshinder på grund av att kravet på klar och precis framställning i ansökan inte är uppfyllt 7

Det första och det andra yrkandet 8

– Den första grunden: Åsidosättande av rättskraften i förundersökningsavdelningens avgörande 8

– Den andra grunden: Åsidosättande av fransk rätt 10

– Den tredje grunden: Åsidosättande av de grundläggande rättigheterna 13

– Den fjärde grunden: Olafs utredningsrapport har inte några rättsverkningar för de bidragsavtal som ingåtts inom ramen för Horisont 2020 15

– Den femte grunden: Åsidosättande av proportionalitetsprincipen 16

Det tredje och det fjärde yrkandet 18

Det sjunde yrkandet 19

II – Yrkandet om utomobligatoriskt skadestånd 19

Rättegångskostnader 21